

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

BESTUURSREKENINGKUNDE, INTERNE OUDIT EN BEHEER

MODEL 2020

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye,
1 formuleblad en 'n 9 bladsy-antwoordeboek.**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	TYD (minute)
1	Vervaardiging, Gelykbreekanalise en Beheer	40	30
2	Bankversoening en Beheer	30	25
3	Voorraadwaardasie en Beheer	40	30
4	Begroting, Projeksies en Beheer	40	35
TOTAAL		150	120

LET WEL: Vrae in hierdie vraestel is op vrae uit die NSS November 2019 Rekeningkundevraestel gebaseer.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 1: VERVAARDIGING, GELYKBREEKANALISE EN BEHEER
(40 punte; 30 minute)

Sihle Sangweni besit twee afsonderlike fabrieke wat produkte vervaardig volgens bestellings ontvang. Daar is geen goedere-in-bewerkingvoorraad nie. Die jaareinde is 28 Februarie 2019.

- 1.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 1.1.1 Lone van fabriekskoonmakers is 'n direkte arbeidskoste.
- 1.1.2 Afleweringkoste van klaarprodukte aan kleinhandelaars is 'n verkoop- en verspreidingskoste.
- 1.1.3 Waardevermindering van kantoortoerusting is 'n administrasiekoste. (3 x 1) (3)
- 1.2 **LESSENAARFABRIEK**
- GEVRA:**
- 1.2.1 Stel die Fabrieksbokoste-nota op. (8)
- 1.2.2 Bereken die totale koste van produksie van klaarprodukte. (5)
- 1.2.3 Sihle wil 'n bykomende 1 500 lessenaars vervaardig, terwyl die verkoopprijs en koste gehandhaaf word.
- Bereken die bykomende wins wat hy kan verwag. (4)
- 1.3 **STOELFABRIEK**
- GEVRA:**
- 1.3.1 Verskaf 'n berekening om die gelykbreekpunt vir 2019 te bevestig. (4)
- 1.3.2 Lewer kommentaar op die gelykbreekpunt en die produksievlak wat bereik is. Haal syfers aan. (4)
- 1.3.3 Grondstowwe bestaan slegs uit hout. Die koste in 2019 is R120 per vierkante meter (m²) en 1,2 m² hout is nodig om een stoel te maak.
- Gedurende die jaar is 22 000 m² hout na die fabriek versend. Sihle voel dat die houtgrondstof nie goed beheer is nie.
- Verskaf 'n berekening om sy mening te staaf. (4)
 - Identifiseer TWEE moontlike oorsake van hierdie probleem. Verskaf 'n oplossing vir ELK. (4)
- 1.3.4 Gee TWEE redes vir die toename in direkte arbeidskoste. Verskaf 'n oplossing vir ELK. Neem kennis dat lone en salarisse met 5% in die huidige finansiële jaar verhoog het. (4)

INLIGTING:**A. LESSENAARFABRIEK****Uittreksel uit vooraansuiweringsbedrae op 28 Februarie 2019**

	R
Indirekte arbeid	296 500
Waardevermindering van fabrieksaanleg	166 000
Advertensies	24 500
Water en elektrisiteit	248 000
Huuruitgawe	345 600
Versekering aan verkoopsafdeling toegeken	12 600
Fabriek diverse uitgawes	107 700

Aansuiwerings op fabrieksbokoste vir lessenaars:

- Water en elektrisiteit vir Februarie 2019, R18 000, moet in berekening gebring word. 80% word aan die fabriek toegeken. Die balans is 'n administrasiekoste.
- Huur moet volgens vloeroppervlakte toegeken word:
Fabriek: 810 m² Kantoor: 180 m² Verkoopsafdeling: 90 m²
- 75% van versekering moet aan die fabriek toegeken word. Die balans is op die verkoopsafdeling van toepassing.

B. INLIGTING VIR BEIDE FABRIEKE

KOSTE		LESSENAARS 2019		STOELE (Eenheidskoste)	
		Bedrag	Per eenheid	2019	2018
Verander- like	Direkte materiaal	R3 060 000	R340	R165	R124
	Direkte arbeid	?	R160	R90	R70
	Verkoop en verspreiding	R720 000	R80	R50	R60
	Totale veranderlike koste		R580	R305	R250
Vaste	Fabrieksbokoste			R76	R75
	Administrasie	R360 000	R40	R20	R18

VERKOOPPRYSE			
Per eenheid		R750	R390 R370

EENHEDE			
Vervaardig en verkoop		9 000	16 000 15 000
Gelykbreekpunt		8 471	18 071 12 400

VRAAG 2: BANKVERSOENING EN BEHEER**(30 punte, 25 minute)**

Die inligting het betrekking op Klonex Handelaars.

GEVRA:

- 2.1 Die eienaar, Ben Joseph, besef dat baie mense nou elektroniese fondsoordragte (EFO's) in plaas van tjeks gebruik.
- 2.1.1 Noem DRIE voordele van EFO's. (3)
- 2.1.2 Janet, die boekhouer, het die taak gekry om alle EFO's te verwerk en te beheer.
- Verduidelik TWEE redes waarom die interne ouditeur hieroor bekommerd is. (4)
- 2.2 Toon veranderinge in die Kontantjoernale vir Junie 2019. (11)
- 2.3 Bereken die korrekte Bankrekeningsaldo op 30 Junie 2019. (4)
- 2.4 Stel die Bankversoeningstaat op 30 Junie 2019 op. (8)

INLIGTING:**A. Uittreksel: Bankversoeningstaat op 31 Mei 2019**

Uitstaande deposito		R9 500
Uitstaande tjeks		
Nr.	Datum	
321	10 Desember 2018	R1 500
427	14 Mei 2019	R1 400
444	27 Mei 2019	R4 670
516	28 Mei 2019	R7 950
Gunstige Bankrekeningsaldo		R9 200

LET WEL:

- Die uitstaande deposito het op die Junie-bankstaat verskyn.
- Tjek 321 is vir die eienaar se klubgelde uitgereik. Dit is nooit gedeponeer nie.
- Tjek 427 het nie op die Junie-bankstaat verskyn nie. Dit is verloor en 'n nuwe tjek sal in Julie uitgereik word.
- Tjek 444 het nie op die Junie-bankstaat verskyn nie.
- Tjek 516 het op die Junie-bankstaat met die korrekte bedrag van R5 250 verskyn.

B. Voorlopige totale in die Kontantjoernale op 30 Junie 2019 voordat die Bankstaat ontvang is:

Kontantontvangstejoernaal: R27 470
 Kontantbetalingsjoernaal: R32 400

C. Inskrywings in die Kontantjoernale wat NIE op die Junie-bankstaat verskyn NIE:

- Deposito, R9 675
- EFO 14 (30 Junie 2019), R3 800
- Tjek 522 (12 Augustus 2019), R4 580

D. Inskrywings op die Junie 2019-bankstaat NIE in die Kontantjoernale NIE:

DATUM	BESONDERHEDE	R
15	Debietorder: Micro Versekersaars*	1 125
	Debietorder: Micro Versekersaars*	1 125
16	Onbetaalde tjek (debiteur, B Marais)	1 200
25	M Malan (EFO deur huurder)	2 800
30	Rente-inkomste	130
30	Diensgelde	175

*Versekering het foutiewelik twee keer verskyn. Dit sal volgende maand reggestel word.

E. Bankstaatsaldo op 30 Junie 2019: ...?

VRAAG 3: VOORRAADWAARDASIE EN BEHEER**(40 punte; 30 minute)**

George Grande is die meerderheidsaandeelhouer en HUB van Grande Bpk. Die maatskappy verskaf kabinette en lampe aan hotelle.

Die periodieke stelsel word gebruik. Die jaareinde is 30 September 2019.

GEVRA:**KABINETTE**

- 3.1 Bereken die waarde van die eindvoorraad vir kabinette op 30 September 2019 deur die eerste-in-eerste-uit-metode te gebruik. (5)
- 3.2 Die maatskappy het in 2019 besluit om die teikenmark uit te brei en om handelskortings toe te staan om verkope te verhoog.
- 3.2.1 Bereken die % winsopslag wat in 2019 behaal is. (3)
- 3.2.2 Verskaf TWEE punte (met syfers) om te bewys dat hierdie besluit die doelwitte behaal het. (4)
- 3.2.3 Die HUB voel dat hierdie besluit ook die maatskappy negatief beïnvloed het.
- Verskaf TWEE punte (met syfers) wat sy opinie staaf. (4)
 - Gee die direkteure raad om hierdie probleem op te los. Verduidelik TWEE punte. (2)

LAMPE

- 3.3 Bereken die voorraadhoudingsperiode vir lampe (gebruik eindvoorraad). (3)
- 3.4 George is bekommerd oor die beheer van lampe. 'n Ondersoek het getoon dat die stoorbestuurder lampe sonder dokumentasie aan plaaslike koshuise verskaf het.
- Bereken die getal lampe wat vermis word. (4)
 - Gee TWEE voorstelle om hierdie probleem op te los. (2)

TELEVISIESTELLE

- 3.5 Terwyl George gedurende April 2019 in die hospitaal was, het Bruce Swann (die hoof- finansiële beampte) besluit om televisiestelle by hulle produkkreeks in te sluit. Hy kon grootmaatkortings op twee TV-stelmodelle, naamlik LYN en KYA, by Roseway kry.
- Bereken die waarde van die eindvoorraad van TV-stelle op 30 September 2019 deur die spesifieke identifisiemetode te gebruik. (7)
- 3.6 'n Werknemer van Roseway het George ingelig dat Bruce 'n 10%-'kommissie' by Roseway vir die koop van oortollige voorraad ontvang het. George wil dit op die volgende raadsvergadering bespreek.
- Verduidelik DRIE verskillende bekommernisse wat George oor hierdie probleem sal hê. (6)

INLIGTING:**A. Voorraadrekords van kabinette en lampe:**

	KABINETTE			LAMPE	
	EENHEDE	EENHEIDS- PRYS	TOTAAL	EENHEDE	TOTAAL
Voorraadsaldo's					
1 Okt. 2018	370	R800	R296 000	600	R108 000
30 Sep. 2019	280		?	265	R59 625
Aankope: 2019					
Januarie	800	R920	R736 000	1 200	R240 000
April	1 200	R990	R1 188 000	1 800	R432 000
Julie	250	R1 100	R275 000	800	R210 000
Totaal	2 250		R2 199 000	3 800	R882 000
Terugsendings	20	R1 100			
Verkope				3 675	
Koste van verkope					R930 375

B. Inligting met betrekking tot kabinette:

	2019	2018
Verkope	R3 480 000	R3 375 000
Koste van verkope	R2 170 500	R1 950 000
Bruto wins	R1 309 500	R1 425 000
Eenhede verkoop	2 320	2 500
Verkoopprys per eenheid	R1 500	R1 400
% winsopslag behaal	?	73%
Klante op rekord	37	26

C. Voorraadrekords van televisiestelle:

	MODELLE	EENHEDE	EENHEIDS- PRYS	TOTAAL
Aankope				
Mei 2019	LYN	800	R6 000	R4 800 000
	KYA	950	R7 200	R6 840 000
Julie 2019	LYN	500	R6 000	R3 000 000
	KYA	500	R7 200	R3 600 000
TOTAAL		2 750		R18 240 000
Verkope				
	LYN	430	R8 400	R3 612 000
	KYA	540	R10 080	R5 443 200

VRAAG 4: BEGROTING, PROJEKSIES EN BEHEER (40 punte; 35 minute)

Die finansiële jaareinde van Carpets Galore (Edms.) Bpk. is 31 Oktober 2019. Thembi Tsomi is die alleenaandeelhouer en direkteur.

4.1 Dui bedrae in die toepaslike blokkies aan vir die Kontantbegroting en Geprojekteerde Inkomstestaat vir drie maande geëindig 31 Januarie 2020.

- 'n Drukker wat R40 800 kos, sal op 30 November 2019 kontant aangekoop word. Waardevermindering sal R680 per maand wees.
- R48 000 sal op 1 Januarie 2020 vir 'n 12 maande-versekeringskontrak betaal word.
- 'n Lening van R100 000 sal op 31 Desember 2019 vanaf Viva Bank ontvang word. Dit sal in gelyke paaiemente oor 20 maande betaal word, met aanvang 31 Januarie 2020. Rente teen 12% p.j. word maandeliks betaal en word nie gekapitaliseer nie.

(11)

4.2 **Verwys na Inligting A: Debiteure-invorderingskedule.**

Thembi is besig om vooruitskattings voor te berei vir die tydperk wat op 1 November 2019 begin. Thembi staan nie korting vir vroeë betaling toe nie.

Bereken die % debiteure:

- Wat hulle rekeninge vereffen in die 2de maand wat op die transaksiemaand van kredietverkope volg (3)
- Wat aan die einde van die 3de maand wat op die transaksiemaand van kredietverkope volg, as oninbaar afgeskryf word (4)

4.3 **Verwys na Inligting B: Geprojekteerde Inkomstestaat vir September en Oktober.**

4.3.1 Die kantoorwerkers is ongelukkig oor die verhoging wat Thembi hulle op 1 Oktober 2019 gegee het. Verduidelik wat sy aan hulle moet sê. Verskaf TWEE punte. Haal syfers of 'n berekening aan. (6)

4.3.2 Thembi betaal haar seun, Jacob, om matte by klante af te lewer en te installeer. Sy begroot R2,80 per meter hiervoor. Lewer kommentaar op die beheer van hierdie uitgawe. Haal syfers of 'n berekening aan. (4)

4.3.3 'n Nuwe mededinger het op 1 September 2019 in die omgewing begin handel dryf.

- Verskaf syfers om die impak op verkope in September te illustreer. (2)
- Verduidelik DRIE besluite wat Thembi in Oktober geneem het in reaksie op die nuwe mededinger. Haal syfers of 'n berekening aan. (6)

4.3.4 Voorraad wat verkoop word, word in dieselfde maand vervang. 50% van die voorraad word op krediet gekoop. Krediteure word betaal in die maand wat volg op die aankopemaand om 'n 5%-korting te ontvang.

Bereken die **werklike** bedrag betaalbaar aan krediteure in November 2019. (4)

INLIGTING:**A. Debiteure-invorderingskedule vir die tydperk geëindig 31 Januarie 2020:**

	KREDIET- VERKOPE	INVORDERINGS		
		NOV. 2019	DES. 2019	JAN. 2020
Augustus	R80 000	R17 600		
September	90 000	67 500	R19 800	
Oktober	100 000		75 000	R22 000
November	120 000			90 000
			R94 800	R112 000

B. Inligting uit die Geprojekteerde Inkomstestaat geïdentifiseer:

	SEPTEMBER 2019		OKTOBER 2019	
	Geprojekteer	Werklik	Geprojekteer	Werklik
Meter verkoop	4 900 m	3 800 m	5 000 m	6 000 m
Verkoopprys per meter	R100	R100	R100	R88
Kosprijs per meter	R60	R60	R60	R60
Verkope: kontant	R400 000	R310 000	R400 000	R132 000
: krediet	90 000	70 000	100 000	396 000
Totale verkope	490 000	380 000	500 000	528 000
Koste van verkope	(300 000)	(228 000)	(300 000)	(360 000)
Bruto wins	190 000	152 000	200 000	168 000
Direkteursfooi	50 000	50 000	50 000	40 000
Lone: Kantoorwerkers	9 200	9 200	9 200	11 040
Salaris: Verkoopspersoon	20 000	20 000	20 000	0
Kommissie: Verkoopspersoon	0	0	0	52 800
Advertensies	5 000	5 000	5 000	5 000
Verpakkingsmateriaal	2 500	1 900	2 500	2 550
Aflewering en installasie van matte	14 000	14 000	14 000	16 800
Personeelopleiding	15 000	0	15 000	40 000

40

TOTAAL: 150

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS	
$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting} + \text{Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang} + \text{Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid} - \text{Veranderlike koste per eenheid}}$	
Nota:	
* In hierdie geval, indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	